

vâd), Tunus 2009, s. 364-368; Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXXI, 140-162; Zehebî, *A'lâmü'n-nûbelâ'*, IV, 544-557; a.m.f., *el-Muğni*, II, 727; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IX, 276-302; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, XI, 168; *Keşfü'z-zunûn*, I, 461; II, 1240, 1328, 1390, 1747; *Hediyyetü'l-ârifin*, II, 501; Reşîd Rızâ, *Tefsîrü'l-menâr*, IX, 44; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, I, 84-87; N. Ahmed Faruqi, *Early Muslim Historiography*, Delhi 1979, s. 92-93; Abdülazîz ed-Dürî, *The Rise of Historical Writing among Arabs* (ed. ve trc. Lawrence I. Conrad), Princeton 1983, s. 32, 122-135; Abdullah Muhammed Habeşî, *Meşâdirü'l-fikri'l-İslâmî fi'l-Yemen*, Beyrut 1408/1988, s. 12; Hikmet Beşîr Yâsîn, *İstidrâkâtü Târîhi't-türâsi'l-'Arabî*, Cidde 1422, II, 62; M. Ebû Şehbe, *el-İsrâ'iliyyât ve'l-mevzû'ât fi kütübi't-tefsîr*, Beyrut 2005, s. 105; Saliha Ünal, *Hemmâm b. Münebbih ve Vehb b. Münebbih'in Hadis İlimindeki Yeri* (yüksek lisans tezi, 2008), SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 210; M. J. Kister, "On the Papyrus of Wahb b. Munabbih", *BSOAS*, XXXVII (1974), s. 545-571; XL (1977), s. 125-127; Hüseyin el-Kesâsibe, "Menhecü Vehb b. Münebbih fi kitâbihi'l-Mübtede", *Dirâsât*, XXIV/2, Amman 1997; J. Horowitz, "Vehb b. Münebbih", *İA*, XIII, 260-262; Raif Georges Khoury, "Wahb b. Munabbih", *EL²* (İng.), XI, 34-36; H. Z. Hirschberg, "Wahb Ibn Munabbih", *EJd.*, XVI, 241-242; Ali Turgut, "Serrâc, Ca'fer b. Ahmed", *DİA*, XXXVI, 570; J. Jacobs - M. Seligsohn, "Wahb Ibn Munabbih", www.Jewishencyclopedia.com (13 Ekim 2011).

MAHMUT DEMİR
MEHMET EMİN ÖZAFŞAR

VEHB b. VEHB

(bk. EBÜ'L-BAHTERÎ, Vehb b. Vehb).

VEHBÎ, Sünbülzâde

(bk. SÜNBUZÂDE VEHBÎ).

VEHBÎ OSMAN ÇELEBİ

(ö. 1091/1680 [?])

Hânende ve bestekâr.

İstanbul'un Galata semtinde doğdu ve orada yaşadı. Bu sebeple Galatalı Vehbi Osman Çelebi diye tanındı. Kaynaklarda hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. 1640'tan önce hânende olarak Enderun'a alındı. Evliya Çelebi harem-i hâsta kendisiyle arkadaşlık ettiğini belirtir. Şöhretinin en parlak zamanı Sultan IV. Mehmed dönemidir (1648-1687). Sarayda Bostancı Ocağı'nda "damcılık" görevinde bulundu ve bu görevde iken emekliye ayrıldı. Güzel ve yanık bir sesi olan Vehbi Osman Çelebi'nin mûsikideki asıl hocası Derviş Ömer Efendi'dir. Ayrıca başkalarından aldığı derslerle kendini yetiştirdi; mûsikinin nazariyatına ve pratiğine hâkim olarak dönemin

önemli mûsiki üstatları arasında yer aldı. İyi bir mûsiki hocası olmasının yanı sıra bestekârlığı da bulunan Vehbi Osman Çelebi şairliğiyle de bilinmektedir. Esad Efendi *Atrabü'l-âsâr*'da onun elli kadar murabba ve tesbih bestelediğinden bahseder. Çeşitli kütüphanelerdeki el yazması güfte mecmualarında bazı tesbihlerine rastlanmaktaysa da bunlar günümüze ulaşmamıştır. Ancak Yılmaz Öztuna rast makamında bir peşrev ile iki saz semâsinin bugüne kadar geldiğini söylemektedir.

Galatalı Vehbi Osman Çelebi'yi *Atrabü'l-âsâr*'da zikredilen, yine IV. Mehmed zamanında şöhret bulmuş, Tersâne-i Âmirerûznâmecisi Mahmud Efendi'nin oğlu ve Musâhib Mustafa Paşa'nın divan efendisi, elli civarında beste, nakış ve şarkı bestekârı Galatalı Osman Efendi ile karıştırmamak gerekir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mecmûa, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, nr. 183, vr. 1^a, 7^a, 8^a, 13^a, 14^a, 19^a; *Mecmûa*, Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil Paşa, nr. 593, vr. 1^a, 3^a, 7^a, 9^a, 10^a; *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* (haz. Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı), İstanbul 2011, II, 636; Ebûishakzâde Esad Efendi, *Atrabü'l-âsâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 6204, vr. 24^a, 25^{a-b}; Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstanbul 1940, IV, 63-64; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1942, I, 32-33, 69-71; Hüseyin Ayan, *Cevrî: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Erzurum 1981, s. 111; Öztuna, *BTMA*, I, 479.

NURİ ÖZCAN

VEHBİYYE

(bk. İBÂZİYYE).

VEHHÂB

(الوهاب)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "karşılıksız vermek, bağışlamak, daha çok vermek" anlamındaki **vehb** (hibe) kökünden türemiş mübalağalı bir sıfattır. Esmâ-i hüsnâdan biri olarak "karşılık beklemeden bol bol veren" demektir (İbnü'l-Esîr, s. 980). Vehb kavramı Kur'ân-ı Kerîm'de yirmi beş yerde geçmekte, bunların üçünde **vehhâb** şeklinde zikredilmektedir (Âl-i İmrân 3/8; Sâd 38/9, 35). Fiil kâlıplarında olanlardan biri insana, biri Ceb-râil'e (veya onun vasıtasıyla Allah'a), diğerleri Cenâb-ı Hak'ka nisbet edilmiş, yedi âyette, "Rabbim, rabbimiz lutfet, bağışla" (heb lî, heb lenâ) anlamında geçmektedir (M.

F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "vhb" md.). İki yerde Allah'ın dilediğine kız evlâdı, dilediğine erkek çocuk verdiği ifade edilmekte, diğerlerinde O'nun peygamberlere yönelik lutufları anlatılmaktadır. Dua ve niyaz içeren emir sîgalarından birinde dinî ilimlerde derinleşmiş âlimlerin (râsihîn), diğerlerinde peygamberlerin Cenâb-ı Hak'tan talepleri dile getirilmektedir. Vehhâb ismi Tirmizî ve İbn Mâce'nin esmâ-i hüsnâ listelerinde yer almaktadır ("Da'avât", 82; "Du'â", 10). Âl-i İmrân süresinde (3/7-8) dinî ilimlerde derinleşmiş âlimlere nisbet edilen duanın benzeri Hz. Peygamber'in dualarında görülmekte (*Müsned*, VI, 302; Ebû Dâvûd, "Edeb", 99), Resûlullah'ın yaptığı çeşitli dualara başlangıç niyetinde zikredilen tesbih metninde de vehhâb ismi tekrarlanmaktadır (*Müsned*, IV, 54).

Te'vîlâtü'l-Kur'ân adlı eserinde esmâ-i hüsnâyâ özel bir önem atfeden Ebû Mansûr el-Mâtürîdî vehhâb ismini de yorumlamaktadır. Buna göre insanın sahip olduğu bütün iyilik ve mutluluk vesileleri sadece ilâhî lutf ve ihsanın eseridir, kulların bunlara hak kazandığından söz edilemez. Zira üzerine gerekli olan bir işi yerine getiren kimse için vehhâb sıfatı kullanılmaz (XII, 216). Esmâ-i hüsnânın etimolojisi için müstakil bir eser kaleme alan Ebü'l-Kâsım ez-Zeccâcî de aynı görüşe katılır (*İştikâku esmâ'illâh*, s. 126; krş. Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "vhb" md.). Ebû Süleyman el-Hattâbî vâhib ile vehhâb arasındaki farkı şöyle açıklar: Dünya servetinden karşılıksız veren kimse vâhib, verme işini maddî ve mânevî alanlarda çok ve sürekli tekrar eden kimse vehhâbdır. Hattâbî daha sonra yorumuna şöyle devam eder: İnsanlar başkalarına daha çok maddî değerler hibe edebilirler. Bunun yanında onlar meselâ onulmaz hastalığa yakanan kimseye şifa, kısır bir anneye çocuk, yoldan çıkmış kimseye hidayet, belâlara gömülmüş insana kurtuluş lutfedemezler. Vehhâb olan Allah Teâlâ'nın ise bütün bunlara gücü yeter (*Şe'nü'd-du'â*, s. 53). Ebû Abdullah el-Halîmî vehhâbı Allah'ın fiilî sıfatları meyanında O'nun kâinatı idare etmesiyle ilgili görmüş, insanlar arası hediyeleşmenin önemine de karşılıklı sevgiyi yaşatması bakımından vurgu yapmıştır.

Gazzâlî gerçek anlamda cömertliğin ve lutufkârlığın yalnız Allah'a mahsus olduğunu söyler; insanlarda görülen övgü ve sevgiye ihtiyaç duyma, yergiden kurtulma, şeref ve ün kazanma gibi amaçlar